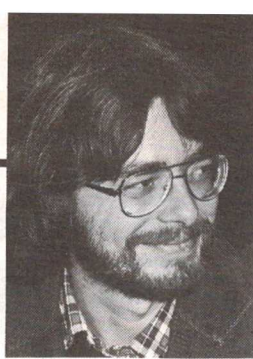

drs. ir. A. Dreimuller
drs. A. van Hooren

restauratie

Restauratieproductie en werkgelegenheid

Met het bekend worden begin dit jaar van de financiële resultaten van de monumentenzorg over 1981 (1) is het mogelijk het werkgelegenheidseffect van de restauraties in dat jaar te bepalen. Tevens is het nu mogelijk om met meer zekerheid de ontwikkelingen voor de komende jaren te voorstellen.

In tabel 1 is met behulp van het restauratiekosten-indexcijfer het bedrag aan subsidies in prijzen van 1973 bepaald. Het gerealiseerde subsidiebedrag in 1980 bedroeg 116 miljoen, waaronder 4 miljoen aan werkgelegenheids-gelden. Behalve de gerealiseerde subsidiebedragen (in lopende prijzen), zijn alle andere gegevens – die in de tabellen 1 en 2 worden weergegeven – berekend.

Door de iets hoger uitgevalen subsidies, de geringere restauratiekostenstijging en de lagere loonkostengroei, is het werkgelegenheidseffect groter dan een jaar geleden werd voorspeld. (2) Werd toen voor 1981 een totale werkgelegenheid (inclusief uitstraling) van 6 398 arbeidsjaren (waarvan 4 922 in de bouw) voorspeld, nu is het mogelijk de gerealiseerde werkgelegenheid te bepalen op respectievelijk 7 314 en 5 631 arbeidsja-

ren: een stijging ten opzichte van de voorspelling van 14 procent.

Vanaf 1983 neemt de werkgelegenheid ten opzichte van de voorspellingen weer toe. De oorzaak ligt geheel in de achterblijvende stijging van de lonen in de bouw. Maximaal zal in 1985 de werkgelegenheid 11 % groter zijn dan in 1982 nog werd voorzien.

Verhoging

De minister van WVC heeft onlangs bekend gemaakt dat het restauratiebudget aanzienlijk is verhoogd met extra subsidies in het kader van werkgelegenheidsprojecten. Voor de monumentenzorg is in 1984 en 1985 elk jaar 50 miljoen gulden beschikbaar. Het werkgelegenheidseffect van deze bedragen is echter veel geringer dan in tabel 2. De oorzaak ligt in de nieuwe wijze van subsidiëring. In het verleden

werden subsidies van CRM aanvullend met gemeentelijke en provinciale bijdragen, zodat vrijwel een verdubbeling van het subsidiebedrag ontstond. Ten opzichte van het oorspronkelijke subsidiebudget van CRM kon dan een produktie worden goedgekeurd die vijf maal zo groot was. Vanaf 1983 keert het rijk de gemeentelijke bijdrage direct uit. Het subsidiebedrag is vanaf 1983 dus inclusief de gemeentelijke bijdrage.

Aan de hand van de subsidiebudgetten voor 1983 kan de nieuwe relatie subsidie-produktie worden vastgesteld. Het oorspronkelijke budget van WVC voor dit jaar was 104 miljoen.

Na opname van de gemeentelijke bijdragen staat er een budget van 175 miljoen gulden op de begroting. Van de kant van het ministerie van WVC is verzekerd, dat het hier om hetzelfde effectieve bedrag gaat als in de oorspronkelijke begroting. Op basis hiervan kan worden berekend, dat de oude op-hogingsfactor (produktie gedeeld door subsidie CRM) van 5 nu bijna 3 is. De extra produktie in 1984 en 1985 is dan $5 \times 3 = 150$ miljoen gulden. Het extra effect op de werkgelegenheid is in tabel 3 weergegeven.

Kosten van werkloosheid

In het verleden is ook al eens berekend (1) wat het aan subsidies kost om een werkloze bouwvakker in de restauratie van woningen aan het werk te zetten, en wat er aan werkloosheidsuitkeringen moet worden betaald bij werkloosheid van die bouwvakker. Uit de gemaakte

Tabel 1. Subsidies van CRM (WVC) voor restauratie van monumenten.

jaar	restauratiekosten-indexcijfer (incl. btw)	mutatie in %	subsidie lopend (mln. gld)	subsidie in mln gulden van 1973
1970	69		40	59
1971	78	13	42	53
1972	86	10	42	49
1973	100	17	62	62
1974	116 ¹⁰⁰	16	76	65
1975	133 ¹¹⁵	15	110	82
1976	144 ¹²⁴	8	133	92
1977	157 ¹³⁵	9	126	80
1978	172 ¹⁴⁸	10	125	72
1979	191 ¹⁶⁵	11	128	67
1980	200 ¹⁷²	5	139	69
1981	209 ¹⁸⁰	4	121	58
1982	217 ¹⁸⁷	4	104	48
1983	220 ¹⁹⁰	1	100	45
1984	240 ¹⁹⁰	–	100	43
1985	–	–	75	32

Tabel 2. De werkgelegenheid in de restauratie ten gevolge van de restauratiesubsidies.

jaar	produktie lopend (subsidies × 5) (mln gld)	loonkosten per werkende × 1000 gulden	totale werkgelegenheid in arbeidsjaren	werkgelegenheid in de bouw
1970	121	16,20	4 386	3 377
1971	133	18,60	4 214	3 245
1972	143	20,80	4 044	3 114
1973	224	23,50	5 614	4 323
1974	287	26,90	6 276	4 832
1975	439	30,00	8 597	6 620
1976	558	32,80	10 007	7 705
1977	555	37,00	8 821	6 792
1978	573	39,80	8 469	6 521
1979	616	43,50	8 332	6 415
1980	693	46,80	8 710	6 707
1981	606	48,70	7 313	5 631
1982	520	51,06	5 988	4 611
1983	500	51,72	5 684	4 377
1984	500	52,76	5 572	4 291
1985	375	53,29	4 138	3 186

Tabel 3. De extra werkgelegenheid ten gevolge van de subsidie-injectie van 50 miljoen in 1984 en 1985.

jaar	extra subsidie	productie	werkgelegenheid in arbeidsjaren	
	in mln gls		totaal	bouw
1984	50	150	1672	1287
1985	50	150	1655	1274

berekeningen bleek toen, dat die bedragen vrijwel hetzelfde waren. Met andere woorden, elke gulden subsidie die de gemeenschap uitspaarde op woonhuis-restauraties, moest worden betaald aan werkloosheidsuitkeringen. Ten opzichte van vorig jaar is niets veranderd in die uiteenzetting. (De totale loonkosten van een werkgever per bouwvakker bedragen per jaar 51 700 gulden. De totale productiewaarde is 1,5 maal zo groot: 77 550 gulden. Inclusief btw (18 %) en opslag algemene kosten (25 %) komen we op een subsidieerbare omzet per bouwvakker van 114 400 gulden.

Uit de gegevens van de gemeente Amsterdam blijkt, dat rijk en gemeente samen ongeveer 32 % van deze bouwsom subsidiëren: 36 604 gulden.

Ondertussen bedraagt de uitkering bij werkloosheid van een bouwvakker 80 % van het

verdiende brutoloon, dat wil zeggen, 29 543 gulden. Verderd met 5000 gulden gedeerde loonbelasting en premies komen we op 34 543 gulden. En dat is nog steeds vrijwel hetzelfde bedrag als wat het aan subsidie kost om een bouwvakker te laten werken. Het loont dus niet, minder geld uit te geven aan subsidies voor woonhuis-restauraties. De extra werkgelegenheidsgelden voor de restauratie blijven ook afgezien van het belang van de concrete restauratie-activiteit goed besteed!

Noten

1. Sociaal-cultureel kwartaalbericht 1983, no 1. Statistiek van de monumentenzorg: Kosten en financiering van de restauraties 1981, samengesteld door F. A. Hoeve.

2. Economische aspecten van monumentenzorg: A. van Hooren en J. Schellevis, EIB. Renovatie en Onderhoud, mei 1982, A. Dreimuller en A. van Hooren.

boeken

Schakels in de Stedebouw

Dat de uitgevers het tegenwoordig niet makkelijk hebben is alom bekend. De consument koopt op een minder breed terrein, minder boeken voor een liefst lage prijs. Daarom zullen uitgevers bij het uitkomen van nieuwe boeken – en zeker de duurere – deze op een zo goed mogelijke manier aan de man proberen te brengen.

Vooraf vakliteratuur wordt in bijsluiters en op achterflappen ruim aanbevolen als onmisbaar voor diverse beroeps categorieën. De boeken worden aangeprezen met in de belangstelling staande onderwerpen. Zolang de vlag de lading dekt is dat ook niet erg. Wordt de vlag echter te mooi gemaakt, dan is de teleurstelling na lezing groot, waardoor ook de eigenlijke kwaliteiten van de publikatie worden weggedrukt.

Een voorbeeld hiervan is de publikatie van Schakels in de Stedebouw. De waarde van het boek is gelegen in de beschrijving van de stedebouwkundige ontwikkeling van onze grote en middelgrote historische steden. De groei tot 1800 komt aan bod en wordt toegelicht met Culemborg als voorbeeld. Met behulp van een door de auteur vervaardigd model wordt vervolgens de stedebouwkundige structuur aan het einde van de 19e eeuw en de totstandkoming daarvan besproken.

Ongetwijfeld is de studie een verrijking van onze kennis over de ontwikkeling van de Nederlandse steden in vorige eeuwen. Het voert echter te ver om de studie om meerdere – onbenoemde – redenen van betekenis te verklaren voor bestuurders en/of politici.

Ook de verwijzing naar de problematiek van de stadsvernieuwing is bombastisch. In het boek wordt dit aspect met anderhalve bladzijde tekst afgehandeld, waarin bovendien geen nieuwe informatie staat.

Titel: Schakels in de Stedebouw, auteur: F. van Voorden, uitgever: Walburgers Zutphen, prijs: f 75,–

Beleving van monumenten II

In 1982 verscheen het eerste deel van een onderzoek naar de reactie van het publiek op monumenten, getiteld: Beleving van monumenten I door H. Ganzeboom. Dit onderzoek is in het novembernummer van Renovatie en Onderhoud door ons besproken. Onlangs is deel II van het onderzoek gepubliceerd. Dit onderzoek verschilt niet wezenlijk van de eerste rapportage, zij het dat deel II op een wat uitgebreidere schaal de reacties van mensen op monumenten onderzoekt.

De conclusies van deel II wijken daarom niet sterk af van het eerste deel: het publiek vindt de huidige keuze van beschermde monumenten in het algemeen goed en voelt weinig voor de jongere architectuur. De belangstelling voor monumenten is weliswaar geconcentreerd bij de hogere sociale klasse, maar in mindere mate dan het geval is bij andere culturele activiteiten (zoals theaterbezoek).

Deel II is voornamelijk gewijd aan een poging een verklaring voor de mate van belangstelling voor monumenten onder maatschappelijke groepen te vinden. Helaas moet worden gezegd dat wat dat betreft de berg een muis heeft gebaard. Het nieuwste arsenaal van multi-variantie technieken wordt losgelaten op de enquête-uitkomsten. Het verschil in belangstelling voor monumenten blijkt dan te worden bepaald door het „cultureel actief of het cultureel niet-actief zijn” van mensen. Afgezien nog van de minder fraaie woordkeuze, worden hier de op zich betekenisvolle deelconclusies van het onderzoek samengevat in een nietszeggende, tautologische vorm.

Aangezien „cultureel actief” in het onderzoek wordt gedefinieerd als het geregeld bezoeken van monumenten, is dit een cirkelredenering. Met andere woorden: als je belangstelling hebt voor monumenten, ga je ze geregeld bezichtigen en als je ze bezichtigt dan blij je belangstelling te hebben voor monumenten.

Hoewel deel II beter verwoord is dan deel I voegt het weinig nieuws toe.

Titel: Beleving van monumenten 2; auteur: H. Ganzeboom; Staatsuitgeverij, Den Haag.